

19 let avtonomne produkcije

Pregled vizualne scene v AKC Metelkova mesto

KAJA KRANER

Pregled vizualne scene v okviru 19. obletnice Avtonomnega kulturnega centra Metelkova mesto, naslovljen M'art, ne prinaša samo klasične zaključene razstave, temveč poskuša nekoliko razpreti tudi kompleksen ustvarjalno-produkcijski proces. Predstavitve vizualne scene, plod raziskovalnega sodelovanja galerije Alkatraz, Sveta umetnosti (Zavoda SCCA-Ljubljana) in umetnikov, bodo tako dopolnili še odprti ateljeji na Metelkovi ustvarjajočih umetnikov, predavanja, pogovori, projekcije, ki pa jih bo naslednje leto nadgradila še publikacija, avdiovizualni arhiv in video esej. V tem kontekstu se torej poskuša izpostaviti ravno specifičnosti avtonomne umetniške produkcije, ki nastaja samooorganizirano, največkrat z minimalnimi sredstvi, ravno zato pa predstavlja solidarnostni kolektivni produkt heterogene skupine na Metelkovi delujočih, ki - ker deluje praktično brez pomoči "od zgoraj" - tudi v vsebinsko-idejnem aspektu (vsaj formalno) ni zavezan različnim s strani države predpisanim kulturno-političnim programom. Metelkova, oziroma v njenih okvirih nastajajoča produkcija je, kot izpostavljajo njeni akterji, prostorsko, ekonomsko in upravno avtonomna.

Od leta 1996, torej tri leta po zasedbi Metelkove, na pobudo skupine študentov Akademije za likovno umetnost in oblikovanje, deluje tudi galerija Alkatraz, ki je v začetni fazi funkcionirala na način "artist-run spaces" ter bila nasploh prvenstveno namenjena predstavitvi produkcije na Metelkovi ustvarjajočih umetnikov. Tekom let pa se je galerija vzpostavila tudi kot uveljavljeno razstavišče sodobne umetnosti, hkrati pa je ohranila "odprtost" za mlado, še ne povsem uveljavljeno produkcijo. Temu ustrezni so v veliki meri tudi razstavljanja na pričujoči razstavi, ki predstavljajo preseki 19-letnega delovanja Metelkove. Gre za že nagrajevane, že nekoliko uveljavljene umetnike mlajše srednje generacije (**Tomaž Furlan** je na primer letošnji prejemnik Nagrade skupine OHO za mlade umetnike, **Miha Perne** v okviru tandema Beli sladoled pa lanskoletni), za katere pa je kljub temu mogoče reči, da so še v nekakšnih vichah "umetniškega sistema". Lahko torej načeloma takoj "padejo noter" in postanejo trajni del najbolj eminentnih (slovenskih) razstavišč, lahko pa tudi ostanejo zunaj, so izpljujani. Da razmišljamo na takšen način, ter avtonomno produkcijo razumemo kot nekakšno "vmesno postajo" do etabliirane, seveda v nekem smislu že izpričuje njeno pogojno avtonomnost, oziroma prepričanje v to, da je avtonomija lahko zgolj časovno, prostorsko, idejno itd. omejena.

Na razstavi predstavljene umetnike vsekakor družijo neka specifična "trash estetika" z reciklažo kot ključnim ustvarjalnim principom, ki bi jo

Tomaž Furlan, Hilda, 2011 (Kaja Kraner)

tudi sicer lahko povezali z mlado sodobno produkcijo (v tem smislu je njen formalni nivo tudi ozaveščeno nasprotje dovršene uveljavljene, "profesionalne", "visoke" itd. produkcije). Seveda gre zgolj deloma za povsem estetsko-formalni vidik, ki je v tem primeru idejno in ideološko neločljivo povezan tudi z raznolikimi civilnodružbenimi dejavnostmi, ki se odvijajo v okvirih Metelkove, sploh pa od že izpostavljenega specifičnega načina oziroma pogojev produkcije.

Sodobni kipar Tomaž Furlan se tako na razstavi predstavlja z interaktivno video instalacijo iz serije Wear, ter delom Hilda, oboje iz leta 2012. Prvo je enajsta variacija iz kontinuirane serije, ki jo umetnik dopolnjuje in nadgrajuje že praktično od konca študija, ter nastaja kot kompleksen preplet sodobno-umetniških medijev, faz ustvarjalnega procesa in njihove refleksije. Osnova dela je praviloma avtorjev banalni ponavljajoči se performans, ki ga dokumentira ter vkomponira v novo celoto, pri čemer se na humoren način dotika aktualnih družbenih razmer, ne da bi zapadel v moraliziranje.

Slikarstvo **Tine Drčar**, ki se predstavlja z delom Avtoportret, je morda najočitnejše "produkt Metelkove", saj je polno referenc na njeno okolje in arhitekturo, sploh pa preplet tradicionalnega štafelajnega slikarstva, v katerega se zažirajo oblike ilustracije, stripa in grafitarstva. To isto je nedvomno prisotno tudi pri slikarstvu Mihe Perneti, ki se na razstavi predstavlja s tremi deli.

Dejstvo je, da kompleksnosti specifičnih načinov in pogojev vizualne produkcije na Metelkovi, ki predstavlja njeno pomembno komponento, ni mogoče ujeti v medij tradicionalne razstave, katerega ključni mehanizem je vsekakor dekontekstualizacija umetniških del. Posebnost avtonomne produkcije je namreč najverjetneje ravno tisto, kar iz takšnega poskusa zajetja dejansko izostane. Zato so vsekakor pozdravljene težnje organizatorjev, da se preko številnih ob-razstavnih dejavnosti poskuša vzpostaviti ravno ta na razstavi nujno izostali aspekt.

Raznovrstno izvedbeno in pripovedno

Na 15. festivalu slovenskega filma za odprtje tudi sugestivna Mlada noč, predtem pa med drugim mladi upi naše kinematografije

UROŠ SMASEK

Otvoritveni dan nacionalnega 15. festivala slovenskega filma (FSF) v portoroškem Avditoriju, praktično začel že dopoldne, je v spremljevalnem programu zgodaj popoldan v Zeleni dvorani že ponudil izbor novih študijskih kratkometražnih filmov mladih upov naše kinematografije z ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) ter se kljub verjetnosti in tudi delni uresničitvi deževnega vremena uspešno zaključil v letnem Amfiteatru.

Uvodoma med študijskimi filmi v spremljevalnem programu je bil predstavljen tematsko čisto mariborski dokumentarec Franček in Otilija avtorja **Vida Hajnska**, prikupno oživiljen spomin na nekdanje prikazovanje filmov v mariborskih kinih oziroma portret naslovnih junakov Otilije Frajzman in Frančka Geršovnika, dolgoletnih kolegov in prijateljev, kinooperaterjev. V programu je bil tudi igrani Maks avtorice **Sare Kern**, tankočutna pripoved o naslovnem fantiču (izvrstni debitant **Rok Arsovič**), ki se ravno za pusta kot nekakšen medvedek s prijateljem, našemljenim v Supermana (nadobudni **Nik Svetek**), kljub prepovedi prezaproslenega očeta (spet sugestivni **Robert Prebil**) odpravi skozi že kar grozeč promet (pozneje za njim pa še oče) precej daleč na obisk k babici, ki pa je hudo bolna (zmeraj pristna legendarna **Štefka Drolc**), a mu kljub vsemu pripoveduje očitno že tako rekoč njuno, obema poznano

pravljico, ob čemer film prikaže zavedanje minljivosti življenja in (ne)zmožnost njenega sprejemanja.

Duhovit v istem sklopu je bil ne nazadnje igrani Messi se je poškodoval avtorja **Nikolaja Vodoška** s posrečenima glavnima igralcema **Karin Komljanec** in **Igorjem Žužkom** (zmerom tako rekoč neizogibno dobrodušnim) o tem, kako naj ona v zakonu z njim premaga njegovo obsedenost z nogometom po televiziji in kako ji uspe. Navsezadnje pa je polurni igrani Pobeg avtorja **Milana Urbajsa** prikazal v bistvu brezizhodni pobeg naveličane mladega uslužbenca na nakupovalni blagajni (prepričljivi **Vid Klemenc**) iz civilizacije v gorsko naravo, kjer najprej doživi rajsko ljubezen z gostoljubno hčerko (**Maruša Majer**) gorskega kmeta (prekaljeni **Pavle Ravnohrib**), nakar je zaradi nesrečnih naravnih okoliščin prisiljen postati živalski "krvnik", kar je zanj prehudo in se zdi, da ni uspel pred ničemer pobežniti.

Slovesno-kritično odprtje

Ob odprtju FSF je direktor Slovenskega filmskega centra, ki festival organizira, **Jožko Rutar**, med drugim pozdravil tri filmske ustvarjalce, življenjske jubilate, 90-letna snemalca **Ivana Marinčka** in igralca **Demetra Bitenca** (sicer člana letošnje strokovne žirije FSF) ter 80-letnega režiserja in scenarista **Jožeta Pogačnika** ter spomnil na tiste legende, ki jih letos ni več med nami, konkretno, igralca **Poldeta Bibiča** in filmskega ustvarjalca **Petra Zobca**. Zahvalil pa se je tudi

Mlada noč Olma Omerzuja sklenila odprtje 15. FSF. (Arhiv FSF)

direktorju nacionalne RTV, **Marku Filiju**, za njeno dolgoletno soustvarjanje FSF in predvsem za letošnjo medijsko podporo, ob čemer je Filij bil zaskrbljen, kako bo s tem v prihodnje glede na spremenjen položaj RTV pri njenem financiranju.

Otvoritveni večer pa je sklenila že mednarodno nagrajevana tekmovalna celovečerna mednarodna koprodukcija Mlada noč mladega domačega režiserja in (so)scenarista **Olma Omerzuja**, vznemirljiva in skrajno pristna "miniatūra" iz neskončno nepredvidljivega življenja, o dveh fantičih, ki se dan po novem letu znajdeti v družbi treh še mladih odraslih in spoznata skrite plati odraslega življenja, oni trije pa bi v njuni družbi morali najprej res odrasti.

Prvi center sonoričnih umetnosti

UROŠ SMASEK

Inventivno avdiovizual(zizira)no novo vsebino dobiva prenovljena ljubljanska Vodnikova domačija s tem, ko je na javnem razpisu njen upravitelj postal Hanna's Atelje sonoričnih umetnosti pod umetniškim vodstvom domače sonorične pionirke **Hanne Preuss** (sicer dolgoletno priznane zvokovne mojstrice nešteti domačih filmov) ter v njej uradno v torek, 25. septembra, odprl na svetu prvi Center sonoričnih umetnosti. V središče umetnostne vizije Vodnikove domačije postavlja Hanna's Atelje, ki je pod vodstvom Preussove postal doma in tudi svetovno prepoznaven pionirski snovalec sonoričnega gledališča, po navedbah prav gradnjo in vzpostavitev prvega pravega sonoričnega gledališča na svetu. Vodnikova domačija naj bi tako v prihodnosti postala njegov dom, opremljen z izumi, ki jih je doslej (in zagotovo še bo) razvila ekipa umetnikov in strokovnjakov v Hanna's Ateljeju.

V prihodnjem dogajanju na domačiji so napovedane razne dejavnosti, povezane s sonor(ič)nostjo: izvedbe performansov, zvočne instalacije, video in plesne uprizoritve, transformacije in kompozicije zvoka v povezavi tudi z likovno umetnostjo in literaturo pa vzpostavitev galerije najnovejših dosežkov v avdiovizualnih umetnostih in fonoteke, nato odprtje trgovinice z izdelki s področja sonor(ič)nosti ter AudioArt kavarni z možnostjo poslušanja zvočnih ambientov.

Vodnikova domačija bo postala po napovedih tudi dom sodobnega zvočnega studia, delujočega v okviru izobraževalnega centra za zvočni inženiring in oblikovanje zvoka, s podarkom na estetiki in dramaturgiji zvočnih stvaritev. Napovedan pa je celo zvočni vrtec, posvečen tudi glasbenemu izobraževanju za najmlajše.

Odprtje prenovljene domačije so uprizorili vsebinsko izbrani domači in mednarodni umetniki, seveda predvsem Hanna Preuss s sonorično invo-

kacijo Vrnivec, uprizorjeno skupaj s preizkušeni sodelavcema, oblikovalcem luči **Jako Šimencem** ter video in intermedijskim ustvarjalcem **Luko Umkom**, poleg njih pa s svojimi stvaritvami tudi francoski videograf **Guillaume Cailleau**, nemški snovalec zvočnih podob **Felix Andriessens** in akademski slikar **Jože Slak - Djoka**, v kar treh tandemih pa kiparka **Lučka Koščak** in filmarka **Hanna Slak**, kipar **Stipe Miličič** in slikarka **Verena Novak** ter fotografinja **Nada Žgank** in oblikovalec **Jaro Jelovac**. Koncertiral pa je celo orkester Topolovska minimalna orkestra z mednarodne festivalske Postaje Topolove v Italiji, ki je na dvorišču domačije hipnotiziral s svojstveno minimalističnim muziciranjem. Slikar Jože Slak se je v dvorani Pri kamniti mizi predstavljal kot suvereni oblikovalec iz lesa sugestivno grobo izdel(ov)anega pohištva. Zelo raznovrstni eksponati drugih soustvarjalcev pa so bili na ogled tudi še na dvorišču in zlasti v sobah domačije.

47 Festival Borštnikovo srečanje Maribor, 16.-26. oktober 2012 www.borstnikovo.si

DRAMA OPERALET MARIBOR REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

fs festival maribor borštnikovo theatre srečanje festival

Ostrimo ustvarjalnost